

**MAQSADLAR VA IDEALLARNING SHAXSNING IQTISODIY
YO'NALGANLIGIGA TA'SIRI**

Dilsoʻz Ismoilova,

Toshkent davlat pedagogika universiteti doktoranti

E-mail: ismoilovadd2409@gmail.com

Tel: (99) 407 97 09

Annotatsiya. *Ushbu maqola shaxsning iqtisodiy yoʻnalganligiga maqsadlar va ideallarning taʼsirini oʻrganadi. Unda muallif shaxsning iqtisodiy faoliyatini belgilovchi muhim omillar sifatida maqsadlar (qisqa va uzoq muddatli rejalashtirilgan natijalar) va ideallarning (shaxs intiladigan oliy maqsadlar va qadriyatlar) rolini tahlil qiladi. Maqolada, shuningdek, shaxsiy oʻsish, kasbiy rivojlanish va jamiyat farovonligiga erishishda maqsadlar va ideallarning ahamiyati taʼkidlanadi.*

Kalit soʻzlar: *Maqsadlar, ideallar, shaxsning iqtisodiy yoʻnalganligi, iqtisodiy faoliyat, motivatsiya, qadriyatlar, iqtisodiy xatti-harakat, axloqiy tamoyillar, ijtimoiy taʼsir, kasbiy rivojlanish.*

Kirish. Sotsiallashtirish jarayonining muhim yoʻnalishlaridan biri shaxsda shakllanadigan maqsadlar va ideallardir. Ushbu tushunchalar shaxsning kelajakni tasavvur qilish, rejalashtirish va ularga erishishga intilishini taʼminlaydi. Maqsad va rejasiz inson maʼnaviyatsiz hisoblanadi. Maqsadlar shaxsning anglanganligi va real imkoniyatlariga bogʻliq holda shakllanadi. Ularning shakllanishida ideallar ham muhim rol oʻynaydi. Ideallar shaxsning hozirgi imkoniyatlaridan tashqaridagi orzu-umidlari boʻlib, ular maqsadlar qoʻyishga va qiyinchiliklarni yengishga yordam beradi. Ushbu maqola shaxsning iqtisodiy yoʻnalganligiga aynan shu maqsadlar va ideallarning taʼsirini oʻrganishga bagʻishlanadi.

Asosiy qism. Shaxsning iqtisodiy yoʻnalganligi uning kelajakdagi iqtisodiy faoliyati va moliyaviy farovonligiga intilishini belgilab beradi. Bu

yo'nalishning shakllanishida esa maqsadlar muhim o'rin tutadi. Shaxsning moliyaviy barqarorlikka erishish, ijtimoiy maqomini oshirish yoki shaxsiy ehtiyojlarini qondirish kabi iqtisodiy maqsadlari uning kundalik xatti-harakatlariga, moliyaviy resurslarni boshqarishiga va iqtisodiy qarorlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Misol uchun, yuqori daromad olishni maqsad qilgan shaxs ko'proq ishlashi, o'z malakasini oshirishi yoki investitsiya qilishga harakat qilishi mumkin.

Umuman olganda, iqtisodiy yo'nalganlik shaxsning moliyaviy resurslarini samarali boshqarishiga, investitsiya qilishda muvaffaqiyatga erishishiga va xarid qilishda oqilona yondashuvni ta'minlashga yordam beradi.

Shaxsning iqtisodiy yo'nalganligi nima – bu insonning o'z hayoti va faoliyatining asosiy qismini iqtisodiy maqsadlarga yo'naltirishini anglatadi. Bu tushuncha insonning moddiy ehtiyojlarini qondirish, boylik to'plash, iqtisodiy mustaqillikka erishish va iqtisodiyotda muvaffaqiyat qozonishga bo'lgan intilishini ifoda etadi.

Iqtisodiy yo'nalganlikning asosiy belgilari: Moddiy boyliklarni to'plashga intilish: bu pul, mulk, qimmatbaho buyumlar va boshqa moddiy resurslarni oshirishga qaratilgan harakatlarni o'z ichiga oladi. Iqtisodiy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish - bu bozor iqtisodiyoti qonun-qoidalarini bilish, moliyaviy savodxonlik, investisiya qilish va biznes yuritish ko'nikmalarini o'zlashtirish demakdir.

Iqtisodiy mustaqillikka erishish - bu moddiy jihatdan boshqalardan qat'iy nazoratsiz bo'lish, o'z mehnati bilan yashash va kelajagini ta'minlashga intilishdir.

Iqtisodiy muvaffaqiyatga erishish - bu yuqori daromad olish, mansab to'plash, iqtisodiy loyihalarni amalga oshirish va boshqa iqtisodiy maqsadlarga erishishdir.

Iqtisodiy yo'nalganlikning omillari: shaxsning tarbiyasi va ta'limi iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni erta yoshdan boshlab o'rganish shaxsning iqtisodiy

yoʻnalganligiga ta'sir qiladi.

Ijtimoiy muhit: Oila, do'stlar, jamiyatning iqtisodiy holati va qiziqishlari shaxsning iqtisodiy yoʻnalganligini shakllantirishda muhim rol oʻynaydi.

Shaxsning psixologik xususiyatlari: Ambisiya, tavakkal qilishga tayyorlik, maqsadga intilish kabi shaxsiy xususiyatlar ham iqtisodiy yoʻnalganlikka ta'sir qiladi.

Iqtisodiy yoʻnalganlikning ijobiy va salbiy jihatlari: Iqtisodiy yoʻnalganlik shaxsning rivojlanishi va jamiyatning farovonligi uchun muhim ahamiyatga ega boʻlishi bilan birga, baʼzida salbiy oqibatlariga ham olib kelishi mumkin.

Ijobiy jihatlari:

- Iqtisodiy oʻsish va rivojlanishga hissa qoʻshadi.
- Shaxsning oʻziga boʻlgan ishonchini oshiradi.
- Yaxshi turmush kechirish imkonini beradi.

Salbiy jihatlari:

- Ma'naviy qadriyatlarni unutishga olib kelishi mumkin.
- Shaxsiy munosabatlarga salbiy ta'sir qilishi mumkin.
- Stress va depressiyaga olib kelishi mumkin.

Shaxsning iqtisodiy yoʻnalganligi – bu inson hayotidagi muhim jihat boʻlib, uning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ta'sir qiladi. Iqtisodiy yoʻnalganlikning ijobiy va salbiy jihatlarni hisobga olib, har bir inson oʻzi uchun muvozanatli yoʻlni tanlashi muhimdir.

Ideallar esa shaxsning iqtisodiy yoʻnalganligining yanada kengroq va chuqurroq qatlamini tashkil etadi. Garchi ideallar hozirgi imkoniyatlardan tashqarida boʻlsalar ham, ular shaxsni oliy maqsadlar sari intilishga undaydi. Masalan, adolatli va farovon jamiyat qurish ideali tadbirkorni halol biznes yuritishga, ijtimoiy mas'uliyatli boʻlishga va jamiyatga foyda keltirishga yoʻnaltirishi mumkin. Shuningdek, shaxsning kasb tanlashida ham ideallar muhim rol oʻynaydi. Kishilar oʻz ideallariga mos keladigan, jamiyatga manfaat

keltiradigan va o'z qadriyatlarini ro'yobga chiqarishga imkon beradigan kasblarni tanlashga intilishadi.

Qiziqishlar va dunyoqarash ham maqsadlar va ideallar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, shaxsning iqtisodiy yo'nalganligiga ta'sir ko'rsatadi. O'z sohasiga qiziqqan va keng dunyoqarashga ega bo'lgan shaxs yangi imkoniyatlarni ko'ra oladi, innovatsion g'oyalarni ilgari suradi va iqtisodiy faoliyatda muvaffaqiyatga erishish ehtimoli yuqori bo'ladi. E'tiqod esa shaxsning o'z prinsiplari va dunyoqarashiga mos tarzda iqtisodiy faoliyat olib borishiga zamin yaratadi. Halollik, mehnatsevarlik, tadbirkorlik kabi e'tiqodlar shaxsning iqtisodiy yo'nalganligini ijobiy tomonga o'zgartirishi mumkin.

Xulosa qilib aytish mumkinki, maqsadlar va ideallar shaxsning iqtisodiy yo'nalganligini shakllantiruvchi muhim psixologik omillardir. Iqtisodiy maqsadlar shaxsning kundalik xatti-harakatlari va moliyaviy qarorlarini belgilasa, ideallar uning iqtisodiy faoliyatining axloqiy va ijtimoiy jihatlariga ta'sir ko'rsatadi. Qiziqishlar va dunyoqarash esa maqsadlarga erishish va ideallarni ro'yobga chiqarishda muhim rol o'ynaydi. Shunday ekan, shaxsning iqtisodiy o'sishiga ko'maklashish uchun uning maqsadlari va ideallarini to'g'ri shakllantirish hamda rivojlantirish zarur.

Adabiyotlar.

1. Narzulla Boymurodov. "Amaliy psixologiya". "Yangi asr avlodi", 2008 yil
2. Штерн А.С. «Введение в психологию» М.: Академия Спб 2002.
3. Климов Е.А. «Общая психология». Реч, Москва-2001
4. Xaydarov F.I., Xalilova N.I. «Umumiy psixologiya» T.: Fan va texnologiyalar 2010 yil
5. Maklakov A.G Obshaya psixologiya M,; "Piter" 2003
6. Karimova V.M. Psixologiya T-2002